

NVE

Postboks 5091, Majorstua, 0301 Oslo

nve@nve.no

Stjørdal, 01.04.19

Dette brevet sendes på vegne av: **Trondhjems Turistforening, Botanisk forening Trøndelagsavdelinga, Naturvernforbundet i Trøndelag, Norges jeger og fiskerforbund Sør-Trøndelag og Norsk Ornitologisk Forening Trøndelag.**

Høringsuttalelse til Svarthammaren vindkraftverk

NVE har mottatt tre søknader om konsesjon for Svarthammaren vindkraftverk i Snillfjord. Denne uttalelsen skiller ikke på hver enkelt søknad med mindre annet er spesifisert.

Forholdet til andre planer

Trøndelags regionale plan for arealbruk er i disse dager under utarbeidelse. I planprogrammet til denne planen¹ står det at «Med utgangspunkt i konfliktnivået, og gjeldende regionalpolitiske føringer, vil ikke regional plan for arealbruk prioritere nye arealer til vindkraft». Det vises også til ST Fylkeskommunes fylkesdelplan vindkraft. Departementets tilbakemelding var: «i henhold til planens retningslinjer bør Sør-Trøndelag fylke bidra med vindkraft tilsvarende mellom 2 og 3 TWh innen 2020». Det er i dag gitt konsesjoner til rundt 7 TWh i Trøndelag, hvor mesteparten er i gamle Sør-Trøndelag. Bortimot alle sammen har fått investeringsbeslutninger. Det ligger også over 3 TWh inne til behandling. Omfanget av utbyggingen ligner ikke noe av det man så for seg da planen ble laget, og

---

¹ <https://www.trondelagfylke.no/contentassets/2d4b31e12c2f4115b85eab78735f4945/planprogram-regional-plan-for-arealbruk-12.12.2018.pdf>

Forum for
natur og friluftsliv
Trøndelag

Kjøpmannsgata 12, 7500 Stjørdal
trondelag@fnf-nett.no / 97726263

www.fnf-nett.no/sortrondelag
Org. nr.: 916627831

selv om Snillfjord ble pekt ut som et aktuelt område ser man at hele kystlinjen nå er blitt så sterkt berørt av utbygging at man må vurdere ut fra en betydelig samlet belastning.

Regionalpolitisk retningslinje for vindkraft i *Nord Trøndelag (2013)* slår fast at «*planlegging av vindkraft utover allerede konsesjonsgitte og anbefalte vindkraftverk må stilles i bero inntil konsekvenser for reindrift og miljøinteresser av disse vindkraftverkene er vurdert*». Foruten reindriften bør selvsagt dette også være gjeldende for Snillfjord i dag. Det er hevet over enhver tvil at man ikke kan vurdere konsekvensene av miljøinteresser uten å ha ferdigstilt pågående kraftverk og gjort undersøkelser over en lengre tidsperiode i ettertid, sannsynligvis flere år.

Selv om *nasjonal ramme for vindkraft på land* ikke er en *plan*, får temaet plass i dette i kapittelet. Snillfjord ligger innenfor område 23. I dette området er det allerede flere vindkraftverk, både ferdig bygget, under bygging, konsesjonsgitt og under planlegging (Skardsøya). Samtidig grenser det til Smøla vindkraftverk. I dette området har miljødirektoratet levert sine eksklusjonsområder på Hitra og Frøya mht til verdien av fugl, men eksklusjonen er uavhengig av kommende utbyggingsplaner som for eksempel på Frøya. Snillfjord nevnes i samme setning som et viktig leveområde for hubro, men er med et pennestrøk utelatt eksklusjon. Om argumentene for fredning av (snart) sterkt utbygde Hitra og Frøya skal være gjeldende, må også Snillfjord beholde noen av de viktige fjellområdene fri for vindkraft. Mer om hubro i kapittelet om naturmangfold.

Det er også særdeles betenkelig at NVE oppfordrer utbyggere til å søke konsesjon i dette området rett før det mye omtalte rammeverket skal offentliggjøres og behandles. Hvorfor har NVE slikt hastverk? I Meld. St 25 (2015-2016) ble det påpekt at man ønsket mer forutsigbarhet og en mer effektiv konsesjonsbehandling som bakgrunn for rammebestillingen². Det vil på langt nær være mer «effektivt» om Snillfjordområdet ikke blir en del de anbefalte områdene og tre utbyggere har søkt i et område man fortsatt ikke vet er inkludert i rammen. Det er uforståelig at dette skjer i den rekkefølgen det gjør.

Selv om dette bør komme frem gjennom kommunens eget innspill, ønsker vi også å nevne kommuneplanen i Snillfjord som gjennom samfunnsdelen sier at «*Det skal være fokus på en langsiktig arealforvaltning, som legger til rette for at dagens brukere og fremtidige generasjoner har mulighet til å oppleve de kvaliteter som en kommune har å by på.*» Industrialisering av de få gjenværende relativt inngrepsfrie natur- og friluftslivsområdene vil ikke gi *fremtidige generasjoner* de samme kvalitetene som generasjonene før. I delmål 3.1 om langsiktig arealbruk nevnes det at «*Snillfjord kommune skal sikre en langsiktig forvaltning av de kvaliteter kommunen har å by på mht. bruk av land og sjøområder slik at en opprettholder de kvaliteter som ligger i kommunen i forhold til en variert natur med gode muligheter for friluftslivet, jakt og fiske*»³. De samlede arealinngrepene rundt Snillfjord har allerede ført til betydelige tap og forringelse av jakt, fiske og friluftslivsmuligheter. Å tillate at enda et fjellområde går tapt for jegere og friluftsfolk vil ikke være i tråd med målene i kommunens egen plan, selv om Svarthammaren her lå inne som vindkraftområde. Et moment i dette er at det tidligere er blitt gitt langt flere konsesjoner enn det som er blitt utbygd, noe som også ble nevnt i NVEs saksbehandling i 2012. Nå er bygging av Geitfjellet påbegynt og Remmafjellet har fortsatt konsesjon. Det vil være uansvarlig overfor innbyggere og politikere i Snillfjord å be dem ta stilling til enda en utbygging før de kjenner til virkningene av Geitfjellet og potensielt Remmafjellet og

---

² <https://www.nve.no/nasjonal-ramme-for-vindkraft-pa-land/bakgrunn-for-oppdraget/>

³ <https://www.snillfjord.kommune.no/kommuneplanens-arealdel-2015-26-hoering-og-offentlig-ettersyn.5768461-95513.html>

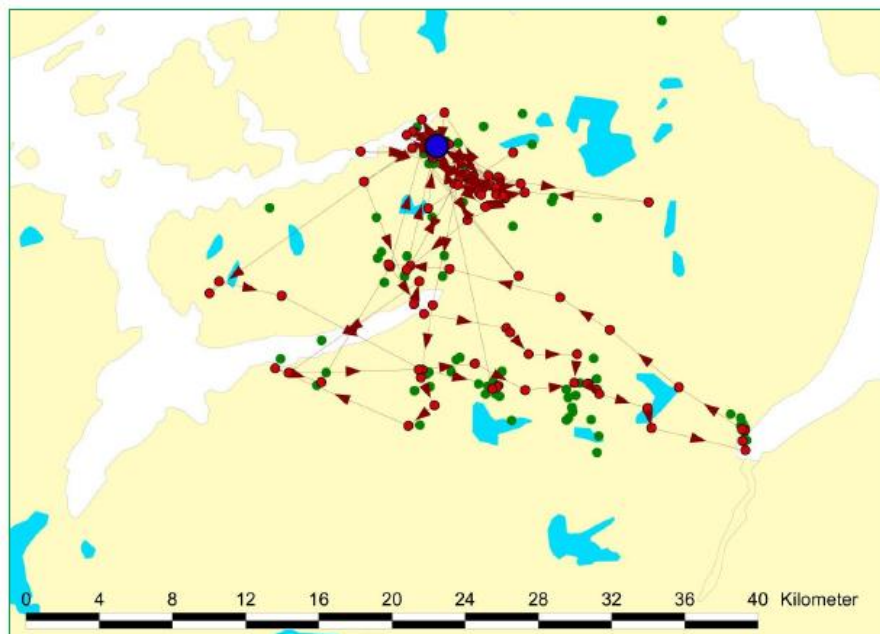
hva dette har å si for bolyst og opplevelsen av utbyggingen. 1.1.2020 blir Snillfjord en del av nye Orkland kommune, og det vil være en bedre demokratisk prosess om det nye kommunestyret og den «nye» befolkningssammensetningen er med og tar stilling til hvordan deres nye kommune skal formes og utvikles i fremtiden. Nok en gang ender man altså opp med et argument som taler for en utsettelse av hele konsesjonsprosessen.

Naturmangfold

I forbindelse med konsesjonsbehandlingen av Svarthammaren/Pållifjellet vindkraftverk mente Direktoratet for Naturforvaltning at anlegget ville få stor konflikt med nasjonal mål for naturmiljø, og kanskje også for internasjonale mål. I sin gjennomgang av analyseområdene som kartlegges under prosjektet Nasjonal ramme for vindkraft skriver Miljødirektoratet og Riksantikvaren:

«Agdenes/Snillfjord er blant de viktigste kommunene for hubrohekkinger i sørdelen av Trøndelag. Videre er Trøndelags del av dette området viktige leveområder for vandrefalk, havørn og kongeørn med mange registrerte hekkelokaliteter.»

For Svarthammaren og områdene rundt vies spesielt hubroen mye oppmerksomhet. I Olje og energidepartementets (OED) klagebehandling av Svarthammaren, Remmafjellet og Geitfjellet, som endte med konsesjon til alle tre, skrives følgende: «*De vindkraftverkene i snillfiordområdet som kan påvirke hubroen er Remmafjellet, Svarthammaren/Pållifjellet og Frøya vindkraftverk*»⁴. Dette er feil, og den kunnskapen forelå også på dette tidspunktet. I NOF-notat 2012-5 (Øien, I.J. & Aarvak, T. 2012) ser man at den radiomerkede hubroen også benytter **Geitfjellet** i utstrakt grad:

Figur 1: Hubroens bruk av fjellene rundt Snillfjord. Hentet fra NOF-notat 2012-5 som legges ved uttalelsen.

⁴ <http://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200707961/761080>

NOFs satellitt- telemetri-studie viser at det er stort behov for ytterligere data om hubroenes arealbruk i Snillfjordområdet både fra dette paret og fra eventuelle nabopar.

Redusert kvalitet på jaktområder, og i verste fall fordrivelse fra området eller dårligere hekkesuksess som følge av etablert vindkraftverk, vil være i direkte konflikt med nasjonale miljømål om å forbedre forholdene for truede og nær truede arter, og forvaltningsmålene for arter, slik de er nedfelt i naturmangfoldlovens §5. OED synes i sin klagebehandling å være enig i at forstyrrelser og forringelse av hekke- og jaktområder er et problem for hubroen, men drøfter ikke dette i sitt vedtak.

Det er ikke slik at det finnes ledige og velegnede territorier for hubroen i nærheten som kan erstatte tapte ressurser for hekkende hubropar. Det er godt kjent at hubro er svært sensitiv for forstyrrelser i hekketiden og for landskapsendringer, og at det er en art hvor det er svært vanskelig å gjøre avbøtende tiltak. Norsk Ornitologiske Forening har på oppdrag fra Miljødirektoratet, oppsummert de viktigste retningslinjene og anbefalingene i et eget faktaark⁵. I rådene fra forvaltningen anbefales det at kjente hubroterritorier unngås.

Belastningen og tap av leveområder er større enn det OED la til grunn for sitt vedtak i 2013. Det ble i samme avsnitt (9.2.2) nevnt at det kun er kjent et par tilfeller av kollisjoner mellom hubro og vindturbiner. Dette stemmer heller ikke. Man vet nå at det er dokumentert flere titalls hubro drept av vindturbiner i Europa⁶. OED skriver videre at kollisjonsfaren for hubro er liten blant annet grunnet lav flygehøyde. Dette stemmer ikke overens med det som kommer frem av dokumentasjon i HINTs utredning og kunnskapssammenstilling fra 2015⁷. Med bakgrunn i manglende kunnskapsinnhenting før OEDs endelige vedtak i 2013 samt ny kunnskap som foreligger, vil den samlede belastningen for hubro for vær stor til å tillate utbygging. Dette også sett i lys av den pågående utbyggingen langs hele Trøndelagskysten. Det vil, som anført av både NOF og FNF i 2012, være i strid naturmangfoldlovens §5 og §9. Det pekes også på manglende kunnskap og få overførbare forskningsrapporter mht til kollisjoner. Hvis §9 (føre-var-prinsippet) noen gang skal komme til uttrykk, så bør det være hevet over enhver tvil at de massive inngrepene vindkraftutbyggingen utgjør må undersøkes mye nærmere før man tillater nye konsesjoner. Det samme gjelder §10 om økosystemtilnærming og samlet belastning. Så nært som alle prosjekter i langs Trøndelagskysten bør sees på som et omfattende fragmenteringsinngrep, og undersøkelser over korte perioder i et planområde vil aldri kunne vise den helhetlige påvirkningen disse inngrepene har på økosystemene. Dette blir til stadighet påpekt av miljødirektoratet så vel som miljøvern avdelingen hos fylkesmannen og andre fagpersoner i høringsrunder. Fagpersonene fra undersøkelsen Hint foretok skisserte i diskusjonskapitelet en rekke undersøkelser som burde gjennomføres i diverse faser av utbygging og over flere år (dette kunne blitt gjort på andre prosjekter). Vi kan ikke se at dette er gjennomført noe sted og bemerker oss at viljen til å bruke de nødvendige ressursene på kartlegging og utredning ikke er tilstede. Det ble ikke foretatt nye undersøkelser for hubro eller kongeørn tilknyttet SAE Vind ASs søknad til tross for at det oppsummeringen i KU for naturmiljø skrives: «Det anbefales oppfølgende undersøkelser på bl.a. hubro og kongeørn».

Den oppdaterte kunnskapsinnhenting er ikke tilstrekkelig når det kommer til en så omfattende utbygging som planlegges på Svarthammaren. Som tidligere anført har man en helt annen situasjon i

---

⁵ <https://prosjekt.fylkesmannen.no/hubro/Nyheter/Forvaltningsrad/>

⁶ https://lfu.brandenburg.de/media_fast/4055/vsw_dokwind_voegel.pdf

⁷

<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2367992/Utdredning178.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Trøndelag nå som mange prosjekter realiseres på kort tid innenfor et lite område. Det er dessuten ikke fullt ut kartlagt hvor mange hubroterritorier som virkelig finnes i dette området. Et hubropar med en så stor aksjonsradius som det vi ser her kan lett mistolkes til å representere flere par. NOFs feltarbeid i 2009 registrerte aktivitet av hubro som ble tolket som flere sannsynlige hubroterritorier innenfor aksjonsradiusen til dette individet. Hubroens territorier i dette området kan derfor være langt større enn antatt, med den konsekvens at bestanden kan være langt mindre enn det man har trodd.

Det er registrert fire hekkelokaliteter for kongeørn i influensområdet til vindkraftverkene, og at den ene lokaliteten ligger 550 meter unna nærmeste vindturbin, sørøst i planområdet for Svarthammaren/Pållifjellet. Kongeørnene i Norge har de siste syv årene i gjennomsnitt årlig fått 0,25-0,5 unger pr. besatt territorium. Det er nødvendig med en årlig produksjon på minst 0,4 unger per territorium for å opprettholde bestanden på dagens nivå. I senere år har ungeproduksjonen totalt sett vært lavere enn dette, og denne trenden indikerer at kongeørnbestanden er i tilbakegang. Når den norske kongeørnbestanden viser tegn til nedgang, vil enhver drept fugl forsterke den negative utviklingen, især når dette skjer med voksne, stasjonære fugler. Ørner er blant fuglene som særlig utsatt for kollisjoner med vindturbiner.

Vi vil også vise til fylkesmannens innsigelse i 2010. Denne peker på store negative konsekvenser for rødlistet fugl og landskap. Innsigelsen ble, etter press fra NVE, trukket som følge av *lov om elsertifikater 01.01.2012*. Konfliktene og de miljøfaglige vurderingene var altså fortsatt de samme, men de valgte grunnet politiske føringer å gi etter. Med den økende utbyggingen i årene etter kan vi ikke se at konfliktene har blitt mindre, og regner med at fylkesmannen nå vil stå på sin opprinnelige innsigelse.

Friluftsliv og jakt

Snillfjord kommune kartla i 2014 sine friluftslivsområder. Både Geitfjellet, Remmafjellet og Svarthammaren (Engvikfjellet) karakteriseres som viktige friluftslivsområder. Med de to førstnevnte avsatt som vindindustriområder, må Engvikfjellet og dette fjellets kvaliteter ikke utsettes for de inngrep en vindkraftutbygging medfører grunnet den samlede belastningen dette utgjør for friluftslivet. Skal denne kartleggingen ha noe som helst må verdi må kommunenes egen verdisetting respekteres i fremtidig arealforvaltning. Bygges Svarthammaren ut blir innbyggerne i Snillfjord, som stort sett befinner seg i Krokstadøra, avhengig av å kjøre langt for å bedrive friluftsliv i urørt fjellnatur. Det er verken bra for bolyst eller klima.

Utredningene knyttet til friluftsliv peker på mulig økt ferdsel i områdene etter vindkraftutbygging med tilhørende stort veinett. Det er ikke lettgånge veier som blir mangelvare om hele tre anlegg bygges ut, men enkle stier med lite inngrep. I natur og miljøbarometeret fra 2017 nevnes stillhet og ro blant de viktigste motivasjonene for å bedrive friluftsliv⁸. Vi viser til OEDs omgjøring av NVEs vedtak i Hovatn Aust hvor det nevnes at «(...) *opplevelsesverdien vil bli vesentlig endret, særlig for brukergrupper som ønsker å oppleve stillhet og urørt natur*»⁹. Dette argumentet er spesielt gjeldende

⁸ <https://www.norskfriluftsliv.no/natur-miljobarometer-2017/>

⁹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/83be6b090ce6484584a9a1f2fb45fcee/hovatn-aust-vindkraftverkas---hovatn-aust-vindkraftverk-i-bygland-kommu...pdf>

i Snillfjord med den belastningen på fjellområdene som allerede er vedtatt. Befolkningen risikerer betydelige folkehelseutfordringer om disse mulighetene innskrenkes ytterligere. Her viser vi for øvrig til departementets egne undersøkelser som viser viktigheten av naturopplevelse for den mentale helsen¹⁰.

En annen brukergruppe som får opplevelsen betydelig forringet er jegere. Et stort veinett i området vil for de fleste gjøre området ubrukbart til småviltjakt. I tillegg viser studier fra Smøla en betydelig dødelighet blant ryper grunnet kollisjoner. I dette kan det også bemerkes at kollisjonsfaren vil gjelde hele året, også når bestanden er mer sårbar på vinteren og våren (stamfugl). Jegere vil trolig måtte reise et godt stykke unna Krokstadøra om de ønsker å bedrive rypejakt og dette må bemerkes som en sterk negativ konsekvens på bruksverdien av området.

Samlet belastning

Trøndelag og trøndersk natur er under en forandring man ikke har sett maken til siden andre verdenskrig. Inngrepene som gjøres vurderes etter vårt syn for mye enkeltvis, og har grunnet naturlige årsaker ikke kunne basert seg på kunnskap fra eksisterende prosjekter fordi det først de siste årene har vært økonomi til å bygge ut. Dette har ført til en eksplosjon i utbyggingstempo, særlig fordi man har nærmet seg utgangen av el-sertifikatene. Å fortsette i slikt tempo som nå er et uansvarlig sjansespill vi mener myndighetene er ansvarlig for å stoppe. Vi viser nok en gang til føre-var-prinsipp, og kan følge opp med en rekke punkter som tilsier at det trengs stans i antall konsesjoner som gis.

- INON begrepet forsvant nylig som forvaltningsverktøy, men det betyr ikke at områder uten tekniske inngrep ikke lengre har egenverdi i form av å være intakte. Geitfjellet og Remmafjellets INON-områder er/går tapt, og Svarthammarens INON-andel vil forsvinne helt om konsesjonen gis
- Arealinngrepene i Norge er ifølge riksrevisjonen ikke bærekraftige og det etterlyses analyser av konsekvensene¹¹. Det finnes ikke analyser nok til å tillate mer utbygging ettersom dagens vindkraftutbygginger stort sett er nylig satt i drift eller i en anleggsfase.
- Konsekvensutredninger foretatt av konsulentfirmaer viser seg ofte å være mangelfulle når disse ettergås. Dette kan i mange tilfeller skyldes variasjon av befaringstidspunkt, samt svingninger i hvordan arter og populasjoner eksempelvis hekker og bruker områder. Økologi er mer komplekst enn det som avdekkes på relativt begrensede naturkartlegginger.
- Håndteringen av miljøhensyn i konsesjonsordningen er ifølge miljødirektoratets rapport lite basert på fagmyndighetenes innspill og for dårlig begrunnet når endelig vedtak legges frem. Vi siterer følgende: «Etter Miljødirektoratets vurdering, kan det i «bakgrunn for vedtak» være vanskelig å se hva som er lagt vekt på i avveilingen mellom hensyn til miljøverdier og samfunnsnytte. I omtalen av konsekvensene for miljøverdiene vises ofte til utbyggers utredninger og mindre grad til miljømyndighetenes vurderinger, uten at det begrunnes.» Denne oppfatningen deles av FNF og organisasjonene.
- Naturmangfoldlovens §10 slår fast at «en påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for». Dette vil man ikke med sikkerhets kunne fastslå med den kunnskapen som i dag foreligger ved vindkraftutbygging,

¹⁰ <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/md/vedlegg/rapporter/t-1474.pdf>

¹¹ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=37795>

en teknologi som endrer i omfang og påvirkning for hvert år som går (høyere turbiner, krav om lyssetting og større oppstillingsplasser).

- «Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturen skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterlekten» heter det i grunnlovens § 112. De samlede inngrepene i spesielt Snillfjord (og også Fosen) vil være i strid med denne paragrafen. Her er det også viktig å nevne at tap av biologisk mangfold grunnet arealinngrep anses som en mer prekær trussel globalt enn klimaendringene per nå.

Konklusjon

Primær innstilling: Med dagens kunnskapsgrunnlag kan det **ikke** gis konsesjon til utbygging på Svarthammaren, uavhengig av hvilket prosjekt som skulle bli foretrukket. Hensynet til naturmangfold, friluftsliv, jakt og rekreasjon, og den samlede belastningen et tredje vindkraftverk i Snillfjord vil gi på dette, gjør det ikke akseptabelt å bygge ut. Påvirkningen eksisterende vindkraftverk har er foreløpig uvis, og dette må utredes i Trøndelag og Norge for øvrig før det blir aktuelt med nye utbygginger. Konkret for Snillfjord kan det heller ikke forventes at de folkevalgte og innbyggerne har nok kunnskap til å ta et veloverveid valg før Geitfjellet vindkraftverk er realisert og vært i drift over en lengre periode.

Sekundær innstilling: NVE må avbryte denne behandlingen av konsesjonssøknadene inntil nasjonal ramme for vindkraft på land er vedtatt og kommunereformen har fått rotfeste i regionen. Først da kan man vurdere en ny høring så lenge en ny konsekvensutredning av utbyggingen og den samlede belastningen i regionen foreligger. Dette vil være med på å sikre den demokratiske prosessen man forventer ved inngrep av denne størrelsesorden.

Vi bemerker til slutt at mange land satser på vindkraft til havs og at prisutviklingen er lik den man ser på landbasert vindkraft og dermed snart bedriftsøkonomisk lønnsomt. Med dagens konfliktnivå på landbasert vindkraft krever vi om at man tar en pause i utbyggingen og fokuserer på andre måter å skaffe fornybar energi som eksempelvis ENØK-tiltak, opprustning av vannkraft og offshore vindkraft.

Fredrik Fredriksen
Koordinator
FNF Trøndelag

Dokumentet er elektronisk godkjent

forum for
natur og friluftsliv
Trøndelag

Kjøpmannsgata 12, 7500 Stjørdal
trondelag@fnf-nett.no / 97726263
www.fnf-nett.no/sortrondelag
Org. nr.: 916627831